

BARNEVELDERS

Door: Elly Vogelaar.

Foto's: Xavier De Buyser.

Intro

De Barnevelder is de bekendste kip van Nederland, als ras ontstaan omstreeks 1900, rond het plaatsje Barneveld en echt wereldberoemd geworden. Deze kip is een kruisingsproduct van de plaatselijke boerenkippen met Aziatische hoenders, die vanaf 1850 naar Europa kwamen. Behalve dat men door kruisen grotere kippen kreeg, was het ook heel bijzonder dat die Aziatische hoenders bruine eieren legden, en dan ook nog in de winter. Vooral dat laatste was van belang, want 's winters waren de eierprijzen hoog!

Het bruine ei

Vooraf de Chinese- of Croad Langshan zou veel invloed hebben gehad op de bruine eikleur van de Barnevelder. Maar wie oude boeken daar op naslaat, leest toch dat de eikleur van de eerste geïmporteerde Croad Langshans helemaal niet zo donkerbruin was, maar 'pink buff' (rose-geelbruin), zoals dat bijv. beschreven is in het boek *The Langshan Fowl*, van A.C. Croad: ". . . hens imported from Langshan, North China, by the late Major Croad,

Worthing. Upright serrated comb, black eyes, feathered legs, red ear lobes, and pink buff eggs". (Kippen geïmporteerd uit Langshan, Noord China door wijlen Majoor Croad uit Worthing. Opstaande getande kam, zwarte ogen, bevederde poten, rode oorlellen en kinlellen en roze-bruine eieren.)

Toen ze in 1872 in Engeland arriveerden, stonden de pluimveeautoriteiten niet te popelen om ze als apart ras toe te laten - een kwestie van rivaliteit en politiek - en classificeerden ze als slechte zwarte Cochins. Het was Majoor Croad's nicht, Mej. A. C. Croad, die er ondanks felle tegenstand voor gestreden heeft om ze als ras te laten erkennen.

Als echter de eikleur zo opvallend anders was geweest dan die van de Cochin of andere, eerder geïmporteerde kippen, dan zouden ze echt wel direct als 'apart ras' gezien zijn.

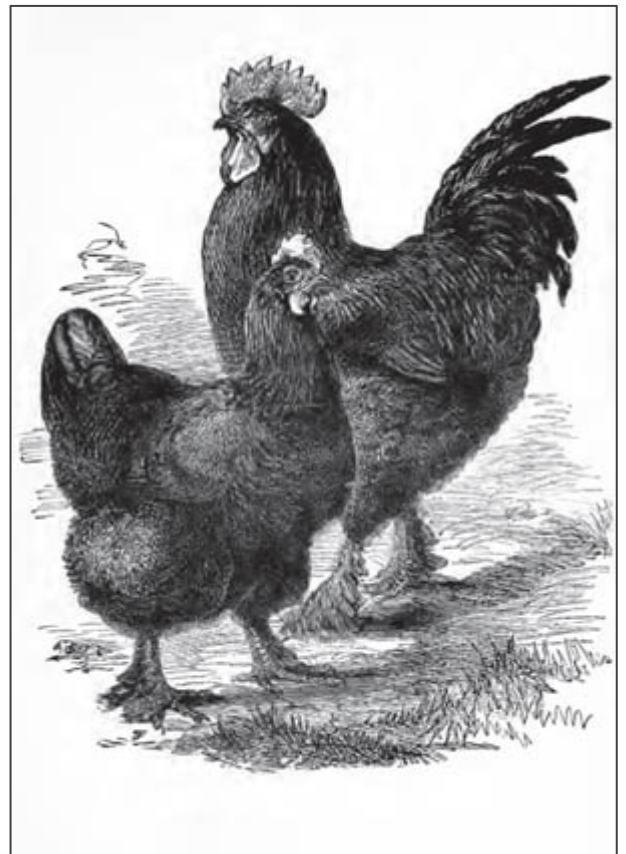

Hoe zou dat hardnekkige misverstand over de kleur van de Langshan eieren ontstaan zijn? En welke van de voorouders van de Barnevelder legde dan wél een donkerbruin ei? Bij de beschrijvingen van de kippen die rond 1840/1850 onder de verzamelnaam 'Shanghai kippen' vanuit China naar Europa en de Verenigde Staten kwamen, wordt nauwelijks iets vermeld over de eikleur.

Links: Een buff Shanghai haan in 1853, getekend door Harrison Weir (UK) Dit werden later de Cochins, al enigszins zichtbaar aan de hennen op de achtergrond.

Onder: Een paar zwarte Langshans, uit het boek van Croad, geen tekenaar vermeld.

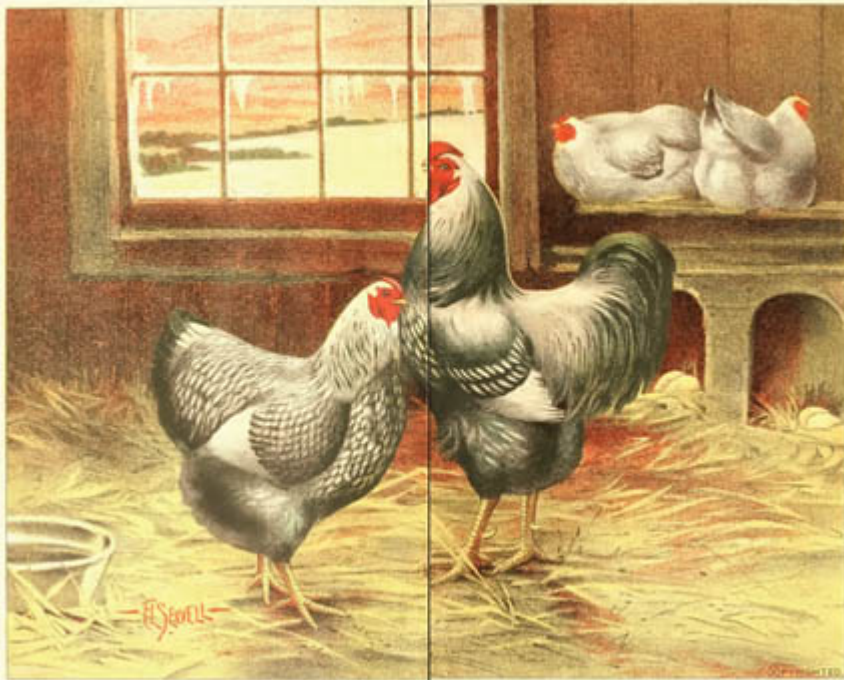
Natuurlijk, het was bijzonder dat de eieren van die Aziatische kippen bruin waren, want de kippen die men tot dan toe kende, legden allemaal witte eieren. De beschrijvingen gingen echter vooral over het grote formaat van de kip en de goede leg, en als er al iets over de eikleur vermeld werd, was dat slechts ter informatie, niet als iets bijzonders. Meestal staat er bruin, soms lichtbruin, maar ik las ook een keer 'erg bruin', in Miner's Domestic Poultry Book, 1853, over de zwarte Shanghai kippen: ". . . the Black Shanghai variety, which I regard highly. They are heavily feathered on the legs, and some have five toes. They lay a very brown egg." (... de zwarte Shanghai hennen die ik zeer waardeer. Ze hebben zwaar bevederde poten en sommige hebben 5 tenen. Ze leggen een erg bruin ei.)

Eén aanwijzing dacht ik nog gevonden te hebben in 'The Poultry Book' van Bennett (1850) Hij publiceert in zijn boek een brief van een Engelse fokker, die schrijft over de Cochin China: ". . . The eggs laid by the hen of this variety are large, of a chocolate color, and possess a very delicate flavor". (De eieren die door deze soort gelegd worden zijn groot, chocoladebruin en hebben een zeer delicate smaak.) Maar omdat de briefschrijver vervolgt met: "They are very prolific, frequently laying two, and occasionally three eggs on the same day, and within a few moments of each other." (Ze zijn heel productief en leggen vaak twee, soms drie eieren op dezelfde dag, vlak na elkaar.) wordt het toch weer een twijfelachtige opmerking.....

Later werden de Shanghai kippen in de UK en USA veredeld tot Brahma's en Cochins; daarna werd de zwarte Cochin veelvuldig gekruist met de 'nieuwere' Croad Langshan. Allen werden geprezen om hun grote formaat en goede leg, maar over een donkerbruine eikleur wordt dan niets specifiek meer vermeld.

Hoe bruin was 'bruin'

Maar hoe bruin was dat bruine ei dan destijds? Volgens de boeken legden de 'nieuwe' Amerikaanse rassen, zoals de gestreepte Plymouth Rocks en Wyandottes, bruine eieren; logisch, want ze waren gemaakt met behulp van Aziatische kippen. Maar op een kleurenprent van L.F. Sewell staan zilvergezoomde Wyandottes bij een legnest; de eieren nog iets bleker van kleur dan het stro in het nest!

A JANUARY MORNING WITH THE WYANDOTTES.

Links: Kleurenprent van Sewell, met 'bruine' eieren, 1891.

In 1912 schrijft de Amerikaan John H. Robinson, in zijn boek 'Principles and practice of poultry culture': "*Brown eggs exhibit a wide range of color, from a light, golden brown to a reddish chocolate. Ordinary brown eggs are light brown. What are known to the trade as dark-brown eggs are mostly medium in the range of shades of brown found in eggs. Very dark-brown eggs are comparatively rare and are not often seen in quantity. Commercially, the darkest-brown eggs are not favored beyond the ordinary dark brown eggs.*" (Bruine

eieren bestaan in vele tinten, van een licht goudbruin tot roodachtig chocoladebruin. Gewone bruine eieren zijn lichtbruin. Die in de handel donkerbruine eieren genoemd worden, zijn meestal van een gemiddelde bruine kleur. Heel donkerbruine eieren zijn in verhouding zeldzaam en komen niet voor in grote hoeveelheden. Commercieel gezien heeft men deze eieren niet liever dan de gewone bruine eieren.)

Amerikaanse teksten vertalen zónder bekendheid met deze uitleg kan dus voor veel verwarring gezorgd hebben! Hoe bruin de Langshans eieren in de USA waren, blijft ondanks dat toch gissen. Dezelfde John H. Robinson schrijft in 1899 in zijn boek 'Poultry Craft': "*Langshans. General Description. Fairly hardy; dark brown egg breed, eggs sometimes have a purplish tinge.*" (Langshans, vrij gehard; bruin ei (middelbruin, want er staat niet 'very dark-brown'), vaak met een purperen waas.") Maar Rees F. Matson, al jarenlang een fanatiek fokker van dit ras, schrijft over de Langshans in 1904, in *The Asiatics; Brahmas, Cochins and Langshans*, een publicatie van *The Reliable Poultry Journal*: "*Their eggs are large and of varying shades of brown and pink*". (Hun eieren zijn groot en gevarieerd lichtbruin en roze.)

Er waren in die jaren wel fokkers in Amerika die voor de markt speciaal selecteerden op extra bruine eieren, maar er is daar nooit een nieuw 'ras' gemaakt omwille van de donkerbruine eieren, behalve dan misschien de witte Sherwood*, maar die was in 1924 alweer uitgestorven.

In Engeland had men wél Langshans, maar blijkbaar geen middelbruine eieren. Zo'n bijzondere eikleur zou destijds beslist opmerkelijk genoeg zijn geweest om te vermelden; men zou daar zeker veel belangstelling voor gehad hebben, gezien de interesse die men al rond 1900 in Engeland toonde in 'onze' Barnevelders met hun bruine eieren! In het blad *Avicultura*, 6 okt. 1920 schrijft Van Gink over de Barnevelder: ". . . een van de weinige rassen welke hun ontstaan te danken heeft aan een constante vraag naar bruine eieren, aangemoedigd door een uitgebreiden export op Engeland. De eieren van vele Barnevelders zijn zo donker als ze alleen maar bij Langshans worden aangetroffen, en toch missen zij de op de eieren van dit ras

voorkomende talrijke diep roodbruine vlekken, welke op de Barnevelder eieren spaarzamer aanwezig zijn en soms geheel ontbreken.”

Waren dit eigen waarnemingen van Van Gink? In Engelse literatuur vond ik die omschrijving van de Langshan eieren nergens. Zonder betrouwbare kleurenprenten zullen we het misschien nooit weten, maar we gaan dit nog verder uitzoeken! In een eerder artikel (Avicultura 1919) over de originele Croad Langshans beschreef Van Gink de eieren van de originele Langshan als “. . . zo bruin en gespikkeld als de eieren van de Capercaillie (Auerhoen)”. Spikkels, dat klopt wel, maar zó bruin zijn die Capercaillie eieren niet; dat kunnen we vandaag de dag nog wél zien.

Links:

Capercaillie eieren, uit de vroegere collectie van Jacques Perrin de Brichambaut.

Museum of Toulouse.

Foto: Didier Descouens.

This file is licensed under the [Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported](#) license.

Vooralsnog denk ik dat het wijs is om maar vast te houden aan de opmerking die P.J. van Wijk schreef in het speciale nummer over de Barnevelder, wat gepubliceerd werd in Avicultura november 1921. Hij is van

mening dat men dit ras niet teveel naar één der voorouders moet terugfokken, en schrijft: “. . . men vergeet steeds dat **geen** der stamouders een dergelijk groot, koffiebruin ei legde.”

Het ontstaan van onze Barnevelder

In de aanloop naar de creatie van de Barnevelder – en dat begon al rond 1865 – werd er dus gekruist met allerlei 'Shanghai hanen' – of dat nu Cochins, Brahma's of Langshans waren, of deze allemaal; de Chinese importkippen waren in die tijd immers al veelvuldig onderling gekruist, waardoor de mogelijk ooit heel donkere eikleur van een specifiek soort hen snel verdwenen zal zijn.

Ook de buff Orpingtons die volgens documentatie nog bij de creatie van de Barnevelder gebruikt zouden zijn, waren 'gemaakt' met behulp van de buff

Cochin en had dus Aziatische genen.

Volgens een artikel in het blad *Avicultura* van januari 1899 werd in die tijd ook het 'Amerikaans Nuthoen' ingekruist. Deze kippen zouden een beetje op de goud Wyandotte lijken, met de opmerking dat deze hennen *roodbruine* eieren legden. Er was zelfs een kleurenplaat bijgevoegd van deze hoenders.

Links: Een advertentie uit *Avicultura* september 1904, waarin de Amerikaanse Nuthoenders te koop worden aangeboden.

Te koop:

1—5 Amerikaanse Nuthoenders, Winterlegsters, br. '04, f 9.—
1—5 vroegbroed kerngez. - 9.—
1—5 vroegbroed t. d. leg. - 9.—
ook genegen te ruilen tegen andere kippen, allen op zicht en raszuiver, bij

L. HAZELHOFF,
Winschoten.

7885

Er is in Amerika niets terug te vinden over deze 'Nuthoenders'. Het zouden voorlopers van de goudgezoomde Wyandotte geweest kunnen zijn, maar die waren in 1900 al zo perfect aanwezig dat het niet logisch is dat er toen nog 'halfproducten' van die kleurslag waren. Na enige jaren werd er niets meer van deze hoenders vernomen. Van Wijk stelt dan ook in *Avicultura* van 8 juni 1921 de vraag of ze écht ingevoerd waren uit Amerika, of dat het gewoon een van de vele kruisingsproducten was die in die jaren veelvuldig voorkwamen in en rond Barneveld, en door een slimme fokker zo genoemd en verhandeld werden.

Volgens Van Gink zijn er rond 1900 wel heel veel Wyandotten naar de Veluwe gekomen, voornamelijk zilvergezoomde Wyandotten, die gekruist met andere kleuren, goudgezoomde dieren gaven. Hij offerde in de 'special' van 1921 zelfs de mogelijkheid om ook zilvergezoomde Barnevelders te maken, zodat men scheikukens zou kunnen fokken. (Als men een gouden haan paart aan een zilveren hen dan zijn de hanenkuikens herkenbaar aan de grijswitte donskleur en dus vroegtijdig uit te selecteren.) Er werd niets met dat idee gedaan, want het was moeilijk uitvoerbaar en de jonge slachthanen brachten toch wel een goede prijs op bij de poelier.

Kortom, de eerste kip met het donkerbruine ei zal dus min of meer een toevalstreffer geweest zijn en vervolgens werd juist die eikleur het belangrijkste criterium bij de selectie van de fokdieren. Zo werd die eikleur door selectie verbeterd en ook vastgelegd, en dat was een fraai staaltje fokkerskunst van onze Nederlandse fokkers!

In 1911 verschenen de Barnevelder kippen voor het eerst op een grote Landbouwtentoonstelling in Den Haag. De veerkleur vond men toen nog niet belangrijk, als ze maar grote, bruine eieren legden! Men vond bruine eieren lekkerder en was bereid daar meer geld voor te betalen. Bovendien dacht men dat bruine eieren langer houdbaar waren, op zich niet zo gek, omdat een bruine eischaal minder licht doorlaat dan een witte.

Dat de georganiseerde pluimvee elite die in die tijd de dienst uitmaakte (net zoals dat ging in Engeland o.a. bij de erkenning van de Croad Langshan) nog niet veel op had met de Barnevelder kippen, mag blijken uit citaten in het boek van 'Houden van Kippen' van Dr. Bert Mombarg, die veel onderzoek heeft gedaan

naar de oude Nederlandse kippenrassen en de wijze waarop men vroeger kippen hield. In zijn boek citeert hij o.a. een opmerking van pluimveeautoriteit Muijs, gedaan in 1914: *"Het zogenaamde Barnevelderhoen is het beste te vergelijken met een gewonen straathond; men vindt er van alles en nog wat onder, bijvoorbeeld met enkel- en rozekam; met gele, blauwe, zwarte en groenachtige beenkleur; met en zonder veren aan de benen; veertekening en kleur zijn absoluut niet op te geven"*.

Meer citaten uit dit boek: *"In 1919 werd er (door de bestuursleden van de Nederlandse Hoender Club. Red.) behalve over de erkenning van de Groninger Meeuw, ook gediscussieerd over de Welsumer en de Barnevelder. De Welsumer vond men echter een bastaardsoort, niet doorgefokt. Over de Barnevelder liepen de meningen uiteen. H.B. Beaufort, lid van de NHC en de VPN, brak een lans voor deze 'goed leggende dieren van flinke donkerbruine eieren'. Maar niet iedereen was even gecharmeerd van dit ras als hij. Toen er beslist moest worden, staakten de stemmen"*.

In Avicultura, 6 okt. 1920, schrijft Van Gink *"De huidige Barnevelders zien er uit als donkergezoomde goud Wyandottes met een enkele kam", . . . naast dit kleurtype heeft men tal van anderen, waardoor in veel gevallen de Barnevelders een bont mengelmoesje vormen.Soms ziet men dieren die overwegend het Wyandottetype vertonen, dan weer ziet men er welke aan de Langshan herinneren, hoewel deze laatsten in de minderheid blijven."*

Boven: Gezoomde Barnevelders (nog niet dubbelgezoomd), getekend door Van Gink in 1920. Op deze tekening is ook de haan gezoomd.

In 1921 kwam de eerste standaardomschrijving voor de Barnevelder, en in november van dat jaar werd er een heel nummer van Avicultura aan dit ras gewijd, voorzien van de standaardtekening in kleur!

In 1923 werd de Barnevelder in de dubbelgezoomde veerkeur dan toch erkend als ras en toegevoegd aan de rassen van de NHC.

Die dubbelgezoomde veerkeur is ook al toevallig ontstaan, en niet door inkruising met Indische Vechthoenders, zoals vaak wordt verondersteld. Volgens John Henry Drevenstedt, in zijn boek *Standard-bred Wyandottes*, 1910, geven alle buffkleurige Aziatische hoenders bij kruising nakomelingen met enkele of meervoudige zoming. (...*"All buff fowls of Asiatic derivation are prepotent to throw penciled or laced feathers when crossed"*.) Natuurlijk is die prachtige dubbele zoming

vervolgens wel een kwestie van eindeloos selecteren geweest; wederom een fraai staaltje fokkerskunst van onze Nederlandse fokkers.

Er waren echter ook fokkers die toch de voorkeur bleven geven aan effen zwarte Barnevelders, die misschien nog wel beter legden. De toenmalige Barnevelderclub wilde de zwarten niet erkennen, zodat er een tijdlang een aparte Club voor de Zwarte Barnevelders is geweest.

De dubbelgezoomde krielen zijn overigens wél gemaakt m.b.v. Indische Vechtkrielen.

Barnevelders houden en fokken

Zo'n 10 jaar geleden had ik eens het genoegen op bezoek te zijn bij Bert Oskam, destijds voorzitter van de Barnevelder Club. (Bert is helaas al in 2006 overleden, op een veel te jonge leeftijd van 66 jaar.) Drie generaties lang is de naam Oskam al verbonden met de Barnevelders; eerst was dat L. Oskam, de vader van Bert Oskam en nu zijn zoon Bastiaan; een minstens even fanatiek en kundig fokker als zijn pa. Hoewel, we kunnen wellicht al spreken van een vierde generatie, aangezien de zoon van Bastiaan, Boyd Oskam, ook enthousiast met de Barnevelder krielen bezig is. Bert en zijn vader waren grote, kundige fokkers en ras-promotors bij uitstek. Met al zijn kennis en enthousiasme was Bert 20 jaar voorzitter van de Barnevelderclub, net zoals zijn vader dat vòòr hem was gedurende 18 jaar.

Zo omschreef Bert een Barnevelder: Het type is breed, diep en vol, de lijn van de brede rug loopt vanuit de hals op naar de staartpartij. De kop is kort en breed, met oranje-rode ogen, een forse, gele snavel en een enkele kam, niet te groot, ook de kinlellen beslist niet lang. Volle, goed aanliggende bevedering, met een middellange staart, waarvan de bovenkant niet hoger komt dan de onderkant van de kop. De sikkels en bijsikkels moeten de stuurveren voor een groot deel afdekken. Een donsussen bij de hen is niet toegestaan. De poten zijn geel, felgeel bij de hanen, meestal met iets donkere aanslag bij de hennen (behalve bij de witten) en de hanen moeten duidelijk aanwezige sporen hebben. Ook een gele huid heeft de voorkeur. De hanen wegen 3 tot 3,5 kg (ringmaat 20 mm) en de hennen 2,5 tot 2,75 kg (ringmaat 18 mm).

Voor de krielen is dat: Haan 1000 tot 1200 gram, hen 900 tot 1000 gram. Ringmaat resp. 15 en 13 mm.

Kleurslagen

De meest bekende kleurslag '*dubbelgezoomd*' is genoemd naar het verenpak van de hen: de kop is zwart, de halskraag toont zwart vanwege de brede zoming, maar verder zijn alle veren donker goudbruin met een glanzende, dubbele zwarte omzoming, waarbij de buitenste zoom beslist niet te breed moet zijn, omdat er anders teveel van de goudbruine grondkleur van de onderliggende veren

afgedekt wordt en ze op het eerste gezicht haast zwart zouden lijken. De kleur van de haan is grotendeels groenglanzende zwart, maar rug en schouders zijn roodbruin met zwarte tekening en ook de vleugeldriehoek is roodbruin. Hals en zadel zijn zwart met roodbruine zoming en een zwarte buitenrand.

Andere erkende kleurslagen zijn blauw dubbelgezoomd, effen zwart en wit. Ook de krielen zijn erkend in deze 3 kleurslagen, plus zilver dubbelgezoomd.

Links: Dubbelgezoomde hennenvaar.
Foto: Archief AE.

De *blauw dubbelgezoomden* zijn door Bert Oskam opnieuw gecreëerd. Ze waren in 1932 wel erkend, maar ze bestonden niet! Bij deze kleurslag is het zwart vervangen door blauw en de gezoomde veren hebben dus een dubbele blauwe zoming op een goudbruine grondkleur. Ze zijn gemaakt met behulp van goud-blauwgezoomde Wyandotten. De blauw dubbelgezoomden krielen zijn door dierenarts Meijer gemaakt, samen met Bert Oskam.

Rechts: Zilver dubbelgezoomde krielhen.
Fokker: Bert Beugelsdijk.
Foto:
Kleindiermagazine / Archief AE.

Onder:
Blauw dubbelgezoomde hen.
Fokker: Frits Meijer.
Foto: Aviculture Europe.

De *zwarten* hebben een groenglanzende zwarte bovenkleur, de donskleur is dof-zwart. Iets witte donskleur bij de staart-

aanzet is toegestaan bij zwarte, geelbenige kippenrassen, als het maar netjes afgedekt is door de dekveren. Fokhanen met iets wit in het dons geven nakomelingen met een fraaie kevergroene glans.

De *witten* hebben een glanzend witte bevedering - inclusief de veerschachten. Een gele of grauwe aanslag wordt als een ernstige fout gezien, evenals miskleurige veren.

Witte en zwarte Barnevelders leggen overigens ook donkerbruine eieren.

Rechts: Witte Barnevelder haan.
Fokker: K. Hoogervorst. Foto: AE.

Een vrij nieuwe kleurslag is de *zilver dubbelgezoomde*. Hier is de donker goudbruine grondkleur vervangen door zilverwit; de gezoomde veren hebben dus een dubbele zwarte zoming op een zilverwitte grondkleur. Sinds 2009 bij de krielen erkend. Ze zijn gecreeerd door Bert Beugelsdijk. Inmiddels zijn er ook al grote Barnevelders in deze kleurslag. Ze zijn ter erkenning voorgedragen op de Noordshow van januari 2013; we houden u op de hoogte.

De Barnevelder Club staat open voor nieuwe kleurslagen, als het maar 'dubbelgezoomd' is. Nieuwe kleuren waaraan nu gewerkt wordt bij de krielen zijn: geel witdubbelgezoomd (de zwarte zoom is vervangen door wit, de donker

goudbruine grondkleur is opgebleekt tot geelgoud). En zilver blauwdubbelgezoomd; een tere kleurslag van blauwe zoming op een zilverwitte grondkleur.

De Barnevelders in Duitsland wijken af van het Nederlandse ideaalbeeld. De Duitse standaard vraagt een volledig getekende borst bij de hanen, waar wij in Nederland de voorkeur geven aan een zwarte borst, hoewel iets tekening wel is toegestaan. De grondkleur is er donkerder dan bij de Nederlandse Barnevelders. Opvallend zijn ook de langere staarten, vooral van de hennen. Verder komen de Duitse Barnevelders voor in meerdere kleurslagen die wij niet erkennen.

In Engeland wijkt de kleur van de dubbelgezoomden ook af van de Nederlandse standaard; ook daar is de borst van de haan zwaar gezoomd in plaats van zwart.

Aard

De Barnevelder is een gezellige, rustige kip, die een mooi, donkerbruin ei legt. De leg is goed tot zeer goed; een beetje afhankelijk van de stam. Ze worden snel vertrouwelijk en mak. Het is een ras waar u rustig een groot aantal kuikens van kunt fokken, want overvloedige hennen met 'schoonheidsfoutjes' kunnen gemakkelijk worden verkocht; aan liefhebbers geen gebrek. Verder zijn de hanen erg smakelijk; gemeste jonge Barnevelder hanen zijn iets

voor fijnproevers, er is volgens zeggen duidelijk smaakverschil tussen hanen en hennen. We moeten hier ook niet moeilijk over doen. Kippen zijn van oudsher huisdieren, die gehouden werden voor het nut; in dit geval de eieren en het vlees.

De Foktoom

De dubbelgezoomde hennen zijn tegenwoordig vrijwel perfect getekend. Waar men 25 jaar geleden nog genoeg nam met de juiste tekening op rug, borst en schouders, ziet men nu ook graag op het staartdek een perfect afgetekende dubbele zoming op een schone kastanjebruine grondkleur.

Bert Oskam adviseerde een foktoom bestaande uit 1 haan met 4 hennen; bij hem waren die hennen altijd zusjes van elkaar. De haan mag volgens hem nooit de vader van die hennen zijn, maar de grootvader durfde hij wel te gebruiken.

De juiste hennen kiezen voor de foktoom is voor de fokker meestal niet moeilijk, maar de juiste haan kiezen valt niet mee. Toch is een standaardmatig getekende /gekleurde haan in principe heel geschikt als fokhaan, al zijn sommige fokkers van mening dat een haan met (te) rijkelijk roodbruin gekleurd halsbehang - met wél scherpe zwarte aftekening! - het summum is voor betere hennenfok. Vaststaat dat een te lichte rode kleur in de hals van de haan, een te lichte grondkleur vererft bij de hennen.

Let ook op de pootkleur: Kies hanen én hennen in de foktroom met de goede gele poten. Bij de hennen, die vaak wat donkere schaduw op de pootschubben hebben, moet in ieder geval de voetzool voldoende geel zijn. Hanen kunnen echt intens gele poten hebben!

Vrije uitloop op gras is ideaal voor geelbenige rassen, maar het (merk) voer blijkt ook belangrijk te zijn, vooral in de opfoktijd. De kleur van de poten berust namelijk niet alleen op genetische factoren, maar kan door toevoeging van carotenen in de vorm van gras, maïs of kunstmatige kleur-

stoffen worden geïntensiveerd. Bij hennen die goed aan de leg zijn, zal de pootkleur lichter worden, omdat een deel van de gele kleurstof naar de dooier gaat.

Maar behalve het uiterlijk van de fokdieren is ook de leg belangrijk. Niet elke fokker selecteert op goede leg. Vaak laat men het uiterlijk zwaarder wegen, maar er zijn echt nog stammen met zeer goede leg van ook nog eens grote bruine eieren. Bij Barnevelders is de goede leg een raseigenschap! Een aantal van 175 tot 200 bruine eieren per jaar, met een gewicht van 55 tot 60 gram, mag van een echte Barnevelder verwacht worden.

Vooraf de haan is belangrijk bij de vererving van de legcapaciteit! Om de leg constant te houden of te verbeteren, moet men een fokhaan gebruiken waarvan bekend is dat zijn moeder veel bruine eieren legde. Kies in de foktoom ook een paar overjarige hennen die al bewezen hebben dat ze een goede leg hebben.

Links: De kleur van Barneveldereieren kan sterk variëren. Ook het ei links bovenin de doos is gelegd door een raszuivere Barnevelder hen. Ter vergelijking: het ei links onder is een Croad Langshan ei.

Foto: Ute Bohnsack.

Barneveldereieren behoren glanzend en effen bruin zijn, zonder spikkels. Omdat de klier die de bruine kleurstof produceert het tempo van een vlot leggende hen niet altijd even goed bij kan houden, worden naar gelang de hen meer legt, de eieren steeds lichter gekleurd. Eigenlijk moeten we al in de herfst en de winter de fokhennen

uitzoeken, want in het voorjaar kunnen de lichtst gekleurde eieren van hennen zijn, die ze nooit bruiner gelegd hebben, maar evengoed van zeer krachtig leggende hennen, die met een donker ei begonnen zijn. Deze laatsten zijn de waardevolle broedeieren. En ook hier is het de haan die belangrijk is bij de vererving van de eikleur! Een fokhaan waarvan bekend is dat zijn moeder bruine eieren legde, zal deze kleur doorgeven aan zijn nakomelingen. Gepaard aan hennen die ook donkere eieren leggen, kan de kleur dan zelfs donkerder worden. Maar als men zo'n haan paart aan hennen die licht getinte eieren leggen, zal de bruine kleur weer voor een groot deel verdwijnen en zelfs lichter zijn dan het gemiddelde van de twee kleuren.

Sommige Barnevelder hennen leggen bijna ronde eieren, dus zonder een puntige en een stompe kant. Deze eieren moet men beter niet als broedei kiezen; vaak zit de luchtkamer niet op de goede plek of zit het kuiken verkeerd in de dop.

Het beoordelen van het type van de fokdieren gaat het beste als de dieren even apart ingekooid kunnen worden. Het is altijd handig om een paar tentoonstellingskooien te hebben, ook om te selecteren met welke dieren we niet verder willen, of welke er mooi genoeg zijn om naar een show te kunnen. Bovendien is het altijd een pluspunt als jonge dieren gelegenheid hebben gehad om te wennen aan een tentoonstellingskooi; ze zullen zich makkelijk stellen tijdens de keuring en zich ook gedurende de show rustig gedragen.

Broeden

Al werd - net als bij de meeste nuthoenderrassen - bij de Barnevelder de 'onproductieve' neiging tot broedsheid er grotendeels uitgeselecteerd, toch wordt naarmate de dagen lengen er ook wel eens een hen broeds, en deze natuurlijke neiging kunnen ze nog altijd tot een goed einde brengen; soms nog beter dan de broedmachine. Een Barnevelder ei heeft een vrij dikke schaal, zodat er soms

problemen zijn bij het uitkomen van de eieren in de broedmachine. Een iets hogere luchtvochtigheidsgraad tijdens het uitkomen wordt dan wel aanbevolen (alléén tijdens het uitkomen; beslist niet tijdens het broeden! Daarvoor dient u de geadviseerde luchtvochtigheid aan te houden), maar bij een broedse hen gaat dat vanzelf goed.

Wie met zijn jonge dieren wil showen zal toch meestal van een broedmachine gebruik moeten maken, want het duurt 8 tot 9 maanden voordat de Barnevelder haan in volle glorie is, en bij de hennen zeker 6 maanden. (Bij de krielen is dat respectievelijk 7 en 5 maanden)

De kuikens met een witachtige (lichte) borst zijn meestal de hanen en die met een bruingrijze borst de hennen. Bij de krielen is dit verschil niet altijd even duidelijk. Hoe zuiverder de stam, hoe meer eenheid er zal zijn in de dons kleur van de hanen- en hennenkuikens.

Een ander houvast is dat de hennetjes sneller in de veren zitten dan de haantjes, die langer met kale schouders rondlopen.

Rechts: De kenmerkende bevedering van een jong haantje.

Geen commercieel ras meer

Met de opkomst van de leghybriden verdween de commerciële belangstelling voor de Barnevelder. De fokstammen kregen ook last van degeneratieverschijnselen vanwege te nauwe inteelt, en ze waren erg bevattelijk voor de ziekte Marek. Rond 1935 werd het Franse ras Marans nog ingekruist, deels om de eikleur en productie te verbeteren, maar ook om het ras weer vitaliteit te geven. Het lukte maar half en de veerkleur van de kruislingen week nogal af van de standaard, dus daar is niet verder mee doorgegaan.

De Barnevelders worden nu alleen nog door hobbyfokkers gefokt, waarvan er zo'n 200 zijn aangesloten bij de Barnevelder Club. Een groot deel hiervan fokt actief grote Barnevelders en/of Barnevelder krielen. De overige leden hebben voor het plezier een aantal Barnevelders in hun tuin lopen.

Een experimentje

Ute Bohnsack (Ierland) deed een paar 'historische' kruisingen van Barnevelder x Croad Langshan. Haar kleine experiment betrof slechts één Croad Langshan hen die een lichtbruin ei legde met het roze wasje, typerend voor de eieren van de Croad Langshan, en twee verschillende Barnevelder hanen voor de F1 en F2. Eerst paarde ze een van haar Barnevelder hanen, waarvan ze wist dat hij een goede bruine eikleur door gaf aan zijn dochters, aan de Croad Langshan hen.

De F1 kippen waren zwart, twee van de F1-hennen leggen een mooi 'koffie-met-melk' kleurig ei, de derde legt een lichter gekleurd ei. Deze F1 hennen werden teruggepaard aan een andere Barnevelder haan – de moeder van deze haan legt echter heel licht gekleurde eieren - en nu leggen de nakomelingen lichter gekleurde eieren. Dus ze kan niet zeggen dat de eieren donkerder zijn dan de originele Barnevelder eieren. Natuurlijk is het moeilijk om conclusies te trekken uit zo'n klein experiment.

Links: Een ei van een F1 hen en een ei met het typische roze wasje, gelegd door een hen uit F1 x Barnevelder.

Onder: Een van de zwarte F1 hennen en een hen F1 x Barnevelder – verbazend om te zien dat ze alweer een relatief schone tekening heeft! Dus in dit geval duurde het maar 2 generaties om de dubbele zoming, waarvan gezegd wordt dat die zo snel verloren gaat, terug te fokken. In de 2e generatie kreeg ze ook al een paar dubbelgezoomde hennen met mooie gele poten.

Laatste nieuws:

Op 8 en 9 november 2013 wordt er voor het eerst een Europashow voor Barnevelders gehouden. Deze unieke show zal worden ondergebracht bij de Gallinova show in Barneveld. Uit heel Europa zullen grote Barnevelders en Barnevelderkrielen naar Barneveld komen. Wij zien ernaar uit!

Kijk ook op www.barnevelderclub.nl

Met dank aan Xavier De Buyser, website www.barnevelders.be voor het beschikbaarstellen van de fraaie foto's.

*Sherwood: een Amerikaans ras met gele poten en snavel, lijkt iets op de Plymouth Rock. Licht bevederde poten, enkele kam. Bevedering zuiver wit. Zeer gehard en legt donkerbruine eieren. Uitgestorven.

Historische bronnen:

- Miner's Domestic Poultry Book: A Treatise On The History, Breeding, And General Management Of Foreign And Domestic Fowls. T.B. Miner, 1853
- The Langshan fowl; its history and characteristics with some comments on its early opponents. Croad, A. C. 1899.
- Wyandottes: Silver, Golden, Black, and White. Joseph Wallace, 1891.
- Poultry Craft. John H Robinson, 1899.
- The Asiatics; Brahmas, Cochins and Langshans, all varieties, their origin; peculiarities of shape and color; egg production; their market qualities. Various authors. Published by The Reliable Poultry Journal, 1904.
- Standard-bred Wyandottes, silver, golden, white, buff partridge, black, silver, penciled, and Columbian, their practical qualities; the standard requirements; how to judge them, how to make and breed for best results, with a chapter on new standard varieties. Drevendstedt, John Henry, 1910.
- Principles and practice of poultry culture. Robinson, John H., 1912.
- The Reliable Poultry Journal, 1924.
- Publicaties in het tijdschrift Avicultura, diverse historische jaargangen.

Recentere bronnen:

- Barnevelder Kippen. Hans L. Schippers, 1999.
- Houden van Kippen. B. Mombarg, 2001.

